

Yetişkinlerin Gemiadamları Yetiştirme Kurslarına

Katılım Amaçları ve Engelleri ²

Ercan Mutlu³

Özet

İşsizlik, istihdam ve kalkınma için verimli bir çözüm olarak sunulan yetişkin eğitimi neoliberal politikaların yol açtığı dönüşümler ile mesleki eğitime indirgenmektedir. Mesleki eğitiminde öne çıkan eğilimler ise beceri edinme, sertifikasyon, bireylerin kendilerini istihdam edilebilir kılma ve ekonomik kazanç olmuştur. Bu araştırma, işsizlik oranlarının arttığı bir süreçte ekonomik kazanç elde etmek ve kendilerini istihdam edilebilir kılmak için özel denizcilik ve gemiadamları mesleki eğitim kurslarına devam eden yetişkinlerin katılım amaçları ve engellerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma nicel ve nitel araştırma yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden yakınsayan paralel deseni ile yürütülmüştür. Çalışma evrenini, İstanbul ilinde araştırma uygulamasının yapıldığı dönemde özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılan 430 kursiyer oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma gurubunu, maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen İstanbul ilinde özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılmış 12 gemiadamı oluşturmaktadır. Araştırmada nicel verilerin toplanacağı bir “anket” ve nitel verilerin toplanacağı “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre, Türkiye’de yetişkinlerin özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılımını etkileyen en önemli etkenin bireylerin ekonomik kazanç elde etmek ve kendilerini istihdam edilebilir kılmak olduğu tespit edilmiştir.

² **Participation Goals and Barriers of Adults to Seafarer Training Courses** /Bu makale Prof. Dr. Meral Uysal danışmanlığında tamamlanan “Gemiadamlarının Mesleki Eğitime Katılım Örüntüleri” isimli tez çalışmasından türetilmiştir.

³ Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı, / Dr., Ankara University Faculty of Educational Sciences, Department of Lifelong Learning and Adult Education, ercanmutlu@gmail.com

Anahtar kelimeler: Yetişkin mesleki eğitimi, denizcilik meslek eğitimi, katılım, amaçlar, engeller

Abstract

Adult education, which is presented as an efficient solution for unemployment, employment and development, is reduced to vocational training with the transformations caused by neoliberal policies. The prominent trends in vocational training are skills acquisition, certification, making individuals employable and economic gain. The purpose of this research is to determine the participation goals and barriers of adults that attend seafarer vocational training courses in order to gain economic income and make themselves employable in a process where unemployment rates are increasing. The research was carried out with the convergent parallel design, which is one of the mixed research methods in which quantitative and qualitative research approaches are used together. The population of the study consists of 430 trainees who participated in private seafarer courses during the research practice in Istanbul. The study group of the research consists of 12 seafarers who attended private seafarer courses in Istanbul, which was determined by maximum diversity sampling. In the research, a "survey" to collect quantitative data and a "semi-structured interview form" to collect qualitative data were obtained. Findings indicate that the most important factor affecting the participation of adults in seafarer vocational training in Turkey is that individuals participate in these courses in order to seeks economic opportunities and enhance their employability.

Keywords: Adult vocational training, maritime vocational training, participation, goals, barriers

Yetişkin eğitimi insanoğlunun var olduğu her yerde öğrenme ve öğretme ihtiyacını karşılamak için ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaç ilk çağlardan günümüze kadar çeşitli şekillerde süregelen öğrenmeleri aktarma ve yeni öğrenmeler oluşturma ile giderilmeye çalışılmaktadır. Nitekim ilk insanın ortaya çıktığı çağlarda avcı ve toplayıcı topluluklar halinde yaşayan insanların hayatta kalmaları için çeşitli aletler üretmek gibi temel becerileri kazandırmayı amaçlayan yetişkin eğitimi, 17. ve 18. yüzyıllarda toplumun alt sınıflarına dini bilgi sağlamak amacıyla örgütlenmiştir. Yetişkin eğitimi, sanayi devrimi ile beraber çeşitli alanlarda nitelikli işgücü yetiştirme ve işçilerin mesleki becerilerini geliştirme amacı güden bir kavram haline gelmiştir (Bilir, 2009). Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yetişkin eğitimi uygulamaları geri kalmış ve az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarında önemli bir yer tutmuş ve bu uygulamaların dünya genelinde örgütlenmesine temel oluşturmuştur (Uysal ve Yıldız, 2006). Ayrıca yetişkin eğitimi, sosyal adaleti geliştirme, işçileri değişen istihdam koşullarına göre yetiştirme ve mesleki yetiştirmeyi daha yaygın hale getirme gibi sebeplerden dolayı birçok ülkenin özellikle üzerinde durduğu bir husus olmuştur. Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Avrupa Birliği (AB) gibi örgütlerin ve kuruluşların yetişkinlerin mesleki eğitimine gösterdikleri ilgi, yıllar boyunca düzenledikleri toplantılardan ve yayınladıkları rapordan anlaşılmaktadır.

UNESCO İkinci Dünya Savaşı'ndan 1997 yılına kadar yaklaşık her on yılda bir yetişkin eğitimi ile ilgili uluslararası konferanslar düzenleyerek yetişkin eğitiminin gelişmesine ve kurumsallaşmasına önemli katkılar sağlamıştır (Bilir, 2013:34). UNESCO tarafından gerçekleştirilen bu konferanslarda, mesleki eğitimin ülkelerin ekonomik canlılığını artıracığı ve esnek çalışma sistemine uyum sağlayabilen bireylerin yetiştirilmesinin işsizliği azaltacağı dile getirilmiştir.

Yetişkin eğitimi politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayan kuruluşlardan biri de Avrupa Birliği'dir. AB'nin kurulduğu günden bu yana üzerinde çalıştığı en önemli konulardan biri ise ortak bir mesleki eğitim sistemi oluşturmaktır (Cort ve Larson, 2016). İlk başlarda iki temel hammadde olan çelik ve kömür endüstrisinde çalışan işçilerin mesleki bilgi ve yeterliklerini topluluğa üye devletler içerisinde ortak bir biçimde sağlamak olan AB'nin esas beklentisi ise sosyal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlayıp ortak tek bir pazar (single market) olabilmektir. Nitekim 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'nın 126 ve 127. maddeleri:

“Birlik, üye devletler arasında iş birliğini teşvik eder, öğretim içeriği ve eğitim sistemleri konusunda üye devletlerin sorumluluğuna saygı gösterir ve üye devletlerin eylemlerini tamamlayacak bir mesleki eğitim politikası uygular” (Hake, 1995:55) ifadeleri yer almaktadır. Avrupa Birliği politika ve stratejik belgelerinin, yetişkin mesleki eğitiminde bilgi, beceri ve yeterliklerin üye devletlerde ortak bir şekilde yapılanmasında önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yetişkin eğitiminin daha planlı, programlı ve sistemli bir hale gelmesi için uluslararası bir çaba ve inisiyatifin olduğu belirtilebilir.

Yetişkin eğitiminin dünyada kabul görmeye başlayan temel yöneliminin Türkiye’deki uygulamalara da yansıdığı görülmektedir. Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren bir sanayileşme rotasına girilmiş (Boratav, 2006) ve buna bağlı olarak sosyal adaleti geliştirmeye ve işçilerin değişen istihdam koşullarına uymalarına yönelik mesleki ve teknik eğitim, gelişme göstermeye başlamıştır (Demir ve Şen, 2009). Mesleki eğitime yönelik değişiklikler, 1986’da 3308 sayılı Çıracılık Eğitimi ve Mesleki Eğitim Kanunu kabul edilene kadar, kanunlar, kalkınma planları ve Milli Eğitim Şuraları kararları ile düzenlenmiştir. Sonraki yıllarda da kanunda farklı düzenlemeler yapılmış ve 2001’de 4702 sayılı kanunla “Mesleki Eğitim Kanunu” son şeklini almıştır (Demir ve Şen, 2009). 2011 yılında yayımlanan 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde mesleki ve teknik eğitimin uygulanmasından sorumlu altı ayrı daire başkanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM) adı altında bir araya getirilmiştir. Aynı kanunla Mesleki Eğitim ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’nün adı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) olarak değiştirilmiştir. Mesleki eğitim merkezleri, 2016 yılında 6764 sayılı Kanun’da yapılan değişikliklerle zorunlu eğitim kapsamına alınmış ve bu kuruma ait işlemleri yürütmek üzere MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü yetkilendirilmiştir (MEB, 2013).

Türkiye’de Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) mesleki eğitim alanında getirilen en son yenilik olmaktadır. Ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanda ulusal yeterliklerin esaslarını belirlemek; ölçme, değerlendirme ve belgelendirmeye ilişkin faaliyetleri yürütmek ve ulusal yeterlik sistemini kurmak ve işletmek üzere Mesleki Yeterlilik Kurumu kurulmuştur (www.myk.gov.tr). MYK mesleki eğitim sorununa yeni bir boyut getirerek şimdiye kadar işleyen geleneksel model ve bileşenlerini temelden değiştirecek bir çerçeve getirmiştir (Günlü, 2009). Mesleki Yeterlilik Kurumu oluşum sürecinde küresel standartları ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesini referans alması kurumun

küreselleşme ve Avrupa Birliği meslek eğitiminde değişimin sistemli bir ifadesi olmaktadır (Günlü, 2009: 346). Avrupa Birliği, diğer alanlarda olduğu gibi mesleki yeterliliklerin de üye devletlerde standartlaştırılmasını ve üye devletlerdeki mesleki yeterlilik seviyelerinin uyumlaştırılmasını amaçlamaktadır. Günümüzde ECVET'in ulusal ve uluslararası düzeyde uygulanması ile okul ve eğitim sistemleri birbirine benzemeye, eğitim ve öğretim giderek daha fazla uluslararası nitelik kazanmaya başlamıştır. Bu bakış kendisini yetişkin eğitiminin her alanında gösterdiği gibi yetişkin meslek eğitimi alanı olan denizcilik mesleğini de etkilemiştir.

Tarih boyunca ülkeler için önemli bir rol oynayan denizcilik meslek eğitimi, gerek ekonomik gerekse güvenlik açısından denizlere tam bağımlı olan Türkiye için de önemli bir rol oynamıştır. Önemli boğazlara sahip ve üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'nin denizcilik alanında nitelikli ve iyi eğitilmiş iş gücünün yetiştirilmesi zorunludur. Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. yy'a kadar zabıtların yeniçeri ocağında usta-çırak ilişkisi içinde yetiştirildiği bilinmektedir (Bostan, 2006). Ancak, bu dönemde teknik açıdan yeterli düzeyde eğitim almış denizciler olmadığından Osmanlı donanmasında ciddi sorunlar yaşanmıştır (Aydın, 2006). Avrupa kıtasındaki gelişmelere ayak uyduramayan, eğitilmiş ve yetenekli personeli bulunmayan Osmanlı donanması yaşadığı savaşlar ile yok olma aşamasına gelmiştir (Aydemir ve İşipek, 2006). Geleneksel olarak usta-çırak ilişkisi içinde verilen eğitimin ötesinde, gemiadamlarına yönelik sistemli bir eğitimin 19. yüzyıldan itibaren verilmeye başlandığı görülmektedir (Hergüner, 2003). 1928 yılında devlet eliyle Ticaret-i Bahriye Mektebi açılmıştır (Karakaya, 2011). Tarihi boyunca birçok yapısal değişiklik geçiren bu okul, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlanmış ve "Denizcilik Yüksekokulu" adını almıştır.

Günümüzde denizcilik meslek eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Milli Savunma Bakanlığı (MSB) ve Yüksek Öğretim Kuruluna (YÖK) bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilmektedir. Bu eğitim kurumlarının kullandıkları eğitsel araçlar ve gemiadamları eğitmenlerinin nitelikleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB) tarafından izlenmekte ve değerlendirilmektedir. Değerlendirme sonucunda yeterli bulunan kurumlar UAB'nin ilgili birimleri tarafından akredite edilip yetkilendirilmektedir. Türkiye'de UAB'nin ilgili birimleri tarafından akredite edilmiş toplamda 100 kurum bulunmaktadır. Bu kurumlardan 25 tanesi YÖK'e, 43 tanesi MEB'e ve 32 tanesi ise özel kuruluşlara bağlıdır (UAB, 2021). Özel kuruluşlara bağlı özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kursları MEB

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Bu kursların çoğunluğu İstanbul'da olmakla birlikte on bir farklı ilde yetişkinlere yönelik eğitimlerine devam etmektedir.

Gemiadamları kurs programlarına en az ilköğretim mezunu ve 16 yaşını bitirmiş olanlar katılabilir. Tüm Avrupa'da olduğu gibi ülkemizde de denizcilik meslek eğitiminin asgari koşulları Uluslararası Deniz Ticaret Örgütü (IMO) tarafından belirlenmektedir. IMO denizcilik meslek eğitiminin asgari koşullarını belirlerken, Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Standartları Hakkında Uluslararası Sözleşme (STCW 78/95) konvansiyonunu referans almaktadır. Türkiye'de STCW 78/95 sözleşmesine 1992 yılında katılmış ve sözleşme çerçevesinde belirtilen kriterlere göre eğitim programlarını düzenlemeyi garanti etmiştir (Halatçı, 2013). Günümüzde denizcilik meslek eğitimlerinin IMO tarafından belirlenen STCW 78/95 standartlarına göre uygulanması, eğitim sistemlerinin birbirine benzemeye, eğitim ve öğretimin giderek daha fazla uluslararası nitelik kazanmaya başladığını göstermektedir. Ulusal ve uluslararası gemilerde tayfa olarak çalışmak isteyen yetişkinlerin güverte sınıfı gemiadamları için gemici, usta gemici ve güverte lostromosu; makine sınıfı gemiadamları için ise yağcı, usta makine tayfası ve makine lostromosu eğitimlerini veren yetkilendirilmiş özel denizcilik ve gemiadamı yetiştirme kurslarına katılım sağlamaları gerekmektedir (UAB, 2019). Ayrıca gemilerde zabıt olarak çalışan gemi kaptanı, gemi zabiti, yardımcı zabıtlar yeni sertifika almak, sertifikalarını yenilemek, meslekte bir üst göreve yükselmek ve teknolojik gelişmelerden dolayı uluslararası sözleşmelerin gerektirdiği yeni eğitimleri almak için bu kurslara katılım göstermektedir. Yetişkinlerin özel denizcilik ve gemiadamı yetiştirme kurslarına katılımını etkileyecek faktörlerin daha iyi anlaşılması için yetişkin eğitiminde katılımı ilgili araştırmaların incelenmesinin çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yetişkin eğitimi alanındaki yazarlar, yetişkin eğitime katılımın nedenlerini açıklamak için çeşitli motivasyon modellerinden yararlanmışlardır. En yaygın kullanılan yaklaşımlardan biri, "ihtiyaç memnuniyeti" modelidir. Bu model, tüm insanların yerine getirmesi gereken bazı temel ihtiyaçlarının olduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle, yetişkinler ihtiyaçlarının karşılanması için iyi bir şansa sahip olduğunu düşündükleri faaliyetlere daha fazla ilgi göstermekte fakat ihtiyaçlarını karşılama şansının zayıf olduğunu düşündükleri faaliyetlere katılmamakta ve bu faaliyetlerden etkilenmemektedirler (Bergsten, 1977). Yetişkinlerin eğitim faaliyetlerine katılması, eğitimi veren kurumun bireyin ihtiyaçlarını karşılaması ile

.....
yakından ilgilidir. Yetişkin eğitimi programları hedef kitlenin baskın ihtiyaçları ile uyumlu olmadığı durumlarda ise minimum düzeyde bir katılımı sonuçlanabilmektedir.

Bergsten (1977), iş tatmininin mevcut işle ilgili yetişkin eğitimi faaliyetlerine katılım için pozitif bir değerliliğe katkıda bulunduğunu savunmuştur. Ayrıca, mevcut iş ile ilgili düşük düzeyde iş tatmini ise gelecekteki bir iş ile ilgili olarak yetişkin eğitime katılma üzerine olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Johnstone ve Rivera (1965) ise, bu tutumların katılımcı olmayanlar için engelleyici bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Yapılan çalışmalarda iş tatmini ile gelir düzeyinin yüksekliği bireyin yetişkin eğitimi faaliyetlerine erişiminin bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Johnstone ve Rivera (1965) daha yüksek gelire sahip bireylerin yetişkin eğitime katılıma olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Katılım çalışmalarının önemli bir kısmını da katılımın önündeki engeller ve yetişkinlerin eğitim programlarından ayrılma sorunları üzerine yapılan araştırmalar oluşturmaktadır. Mevcut çalışmalar ağırlıklı olarak bireylerin eğitime katılımda kişisel, finansal ve demografik özelliklerine odaklanmıştır. Örneğin, Darkenwald ve Merriam (1982), yetişkin eğitime katılımın önündeki engelleri; bireyin öğrenmeye, eğitime erişimine ve prosedürlere genel yaklaşımının yanı sıra bireyin coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik koşullara yaklaşımı olarak özetlemektedir. Ayrıca, Roosman ve Saar (2011), yetişkin eğitime katılımın önündeki en önemli engellerin zaman kısıtlaması, ulaşım zorlukları, eğitim ile ilgili bilgilere erişememe ve işsizliğin yanı sıra özgüven eksikliği gibi psikolojik engeller olduğunu öne sürmektedir.

Yetişkin eğitime katılma engellerinin bir diğer belirleyici ise cinsiyettir. Literatürde bu alanda yapılan araştırmaların bazıları kadınların yetişkin eğitimi programlarına katılma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu öne sürerken, diğer çalışmalar ise bunun tersini belirterek yetişkin eğitime katılımda kadınların önündeki engellerin daha yüksek olduğunu iddia etmektedir. Kadınların yetişkin eğitimi programlarına katılmada daha istekli olduklarını Denton, Pineo ve Spencer (1990) Kanada, Dominczak ve Lis (2013) Avrupa’da elde ettikleri veriler ile desteklemektedir. Boeren (2011) ise kadınların yetişkin eğitimi programlarına katılmada daha fazla engel ile karşılaştıklarını ifade etmektedir. Kleinert ve Matthes (2009), erkeklerin iş ile ilgili yetişkin eğitimi programlarına katılmada daha istekli olduğunu, kadınların ise daha çok kendini geliştirmeye yönelik yetişkin eğitimi programlarına katılmaya eğilimli olduğunu vurgulamaktadır.

Yetişkin eğitiminde katılmanın engelleri ile ilgili araştırma yapan Boateng (2009), katılım ile işgücü piyasası arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bireylerin yetişkin eğitimi faaliyetlerine katılımının %80'inin iş ile ilgili olduğunu belirtmiştir. O, bu çalışmasında erkekler için yetişkin eğitimi programlarına katılmadaki en önemli engelin çalışma programı olduğunu, kadınlar için ise en önemli engelin aile sorumluluklarının olduğunu vurgulamaktadır.

Geleneksel olarak yetişkin eğitiminde katılma engelleri ile ilgili yapılan araştırmaların da, “durumsal, kurumsal ve psikolojik” engeller arasında ayırım yapan Cross’a atıfta bulunulduğu gözlemlenmektedir. Cross (1981) katılma engellerini; durumsal (situational), kurumsal (instutional) ve psikolojik (dispositional) engeller olarak guruplara ayırmaktadır. Durumsal engeller; bir yetişkinin yaşamsal durumundan, sosyal ve fiziki çevresinden kaynaklanan engeller ile ilgilidir. Çocuk bakımı görevleri nedeniyle kurslara ve eğitim faaliyetlerine katılamamak bu engel türüne bir örnek olarak verilebilir. Genellikle zaman ve para eksikliğinden kaynaklanan çeşitli durumlar insanların katılımını engelleyebilir. Psikolojik engeller; eğitim faaliyetlerine katılmaya karşı oluşmuş kişisel inanışlar, tavırlar, değerler ve öz yeterlilik eksikliğidir. Kurumsal engeller; yetişkinlerin ilgisini çekmeyen, çalışma saatlerine uymayan programlar ile kurumsal yapıların kendileri tarafından üretilen engeller olarak tanımlanmaktadır. Talep edilen çok yüksek kayıt ücretleri, zaman olarak uygun olmayan ve erişilemeyen yerlerde sunulan kurslar bu duruma bir örnektir. OECD bu listeye Darkenwald ve Merriam'in (1982) “bilgi” engelleri adını verdikleri bir türü daha dâhil etmiştir. Bilgi engelleri, yetişkinlerin kurumlar tarafından sunulan eğitim ve öğretim faaliyetleri ve faydaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedir (Rubenson, 2010). Güncel öğrenme fırsatları ile ilgili iletişim eksikliği ve mevcut olan kurslardan haberdar olamama, yetişkinlerin kurslara katılımını engelleyecektir. McDonald'a (2003) göre, bilgi engelleri, kurumsal engeller ile ilgilidir çünkü bilgi eksikliği genellikle kurumsal düzeyde iletişim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Johnstone ve Rivera (1965) Amerika'da yaptıkları araştırmada, yetişkinlerin üçte birinin eğitim kaynaklarını nerede bulacağını bilemediği için eğitime katılmadıklarını tespit etmişlerdir.

Yetişkin eğitimi faaliyetlerine katılımda mesleki becerilerin artırılmasının istihdam üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, yapılan uluslararası çalışmalarda belirtilmektedir. Son yıllarda artan işsizlik oranları nedeniyle politika belirleyiciler; yaşam boyu öğrenmenin özellikle işsizlik, yeniden yapılandırma ve kariyer dönüşümlerinden etkilenenler için faydalı olduğuna inandıklarından yetişkin eğitiminde katılıma daha fazla ilgi göstermektedirler (Avrupa

Konseyi, 2011). Bu alanda yapılan araştırmalar yaşam boyu öğrenmeye katılanlar ve katılmayanların farklılık gösterdiğini ve genellikle daha yaşlı, işsiz ve düşük nitelik sahibi yetişkinlerden çok; genç, çalışan ve yüksek vasıflı yetişkinlerin katılıma meyilli olduğunu göstermiştir (Avrupa Konseyi, 2011; Knipprath ve Rick, 2015; OECD, 2005).

Katılım, ekonomik ve sosyal amaçlardan dolayı önemli olarak algılanmaktadır. Katılım sayesinde hem bireyin hem de toplumun iki şekilde yarar sağlayacağına inanılmaktadır (Lowe, 1985). Katılım; bir yandan yeni becerilerin üretilmesi ile ekonomik üretimdeki artışa katkıda bulunarak toplum için parasal faydalar sağlarken, öte yandan da birey için daha yüksek refah ve mutluluk seviyeleri ve yapısal düzeyde daha barışçıl ve hoşgörölü bir toplum dâhil, parasal olmayan güçlü faydalar sağlayabilmektedir. Kaynaklar etkin bir şekilde yönetildiğinde ve tasarlandığında, üretkenliğin ve sürdürülebilir büyümenin temel bir bileşeni olan beşerî sermayenin kalitesi artacaktır (Berker, 1975, 1994). Nitekim eğitilmiş ve vasıflı işgücü, beşerî sermayenin kalitesini ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi artırmak için önemli bir faktördür.

İnsanlara sunduğu hizmet bakımında ele alındığında gemiadamları vasıtasıyla gerçekleştirilen deniz taşımacılığı; diğer ulaşım hizmetlerine oranla daha fazla yükün daha düşük navlunla taşınması, ülkeleri deniz taşımacılığına yönelten önemli faktör olmuş ve bu oran dünya ticaretinin %84'ünü oluşturmaktadır (Tarı ve İnce, 2019). Dünyada yıllık olarak 11 milyar ton yük deniz yolu ile taşınmaktadır. Dünya nüfusu dikkate alındığında kişi başına yaklaşık olarak 1.5 ton yük en ucuz taşıma aracı olan deniz yolu taşımacılığı ile insanlara ulaştırılmaktadır. Türkiye'de 2020 yılında yurtdışına gönderilen yüklerin %94'ü, yurtdışından ülkemize getirilen yüklerin ise yaklaşık olarak %82'si deniz yolu taşımacılığı ile yapılmıştır (UAB, 2021). Yük ve yolcu taşımacılığı başta olmak üzere son yarım yüzyılda yirmi kat büyüyen deniz taşımacılığının geniş bir endüstri, ticaret ve hizmet alanına dönüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda, yetişkin eğitimi programlarına katılım sağlayan gemiadamlarının kazanmış oldukları bilgi ve becerilerin insanlara ve ülkelere ekonomik anlamda fayda sağladığı ve yararlı bir hizmet ürettiği söylenebilir.

Uluslararası alanda hizmet üreten denizcilik sektörünün etkin, verimli ve güncel gelişmelere cevap verecek şekilde yürütülmesi, bu sektörde önemli rol oynayan gemiadamlarının uluslararası standartlarda mesleki eğitim almaları ile yakından ilgilidir (Cerit, 1998). Bu çerçevede; özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılan yetişkinlerin kurslara katılma amaçlarının belirlenmesi, kurslara devam esnasında karşılaştıkları

güçlüklerin tespit edilmesi, hedef grupların ihtiyaçlarının, problemlerinin, tutumlarının iyi anlaşılması eğitimin etkililiği ve sürekliliğine katkı sağlayabilir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, araştırmanın problemini kapsamlı ve çok boyutlu incelemek amacıyla karma yöntem araştırması modeline uygun olarak yürütülmüştür. Bu çalışmada aynı konu üzerinde farklı fakat birbirini tamamlayıcı veri toplamak, nicel bulgularla nitel bulguları açıklamak, nitel ve nicel sonuçları birbirinin tamamlayıcısı olarak sentezleyebilmek için paralel yakınsayan desen kullanılmıştır. Araştırma anketi, ilgili üniversiteden etik kurul onayı alındıktan sonra 01 Mayıs – 21 Haziran 2019 tarihleri arasında İstanbul ilinde akredite edilmiş özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarında eğitim gören yetişkin kursiyerlerle yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır.

Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Bu çalışmada nicel verilerin toplanacağı genel evren, İstanbul ilinde gemiadamları kursları bünyesinde açılan mesleki eğitim kursları ve bu kurslara katılan kişilerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini ise uygulama aşamasında bu kurslara katılan kursiyerler oluşturmaktadır. İstanbul ilinin çalışma evreni olarak seçilmesinin nedeni gemiadamları kurslarının en yoğun olarak açıldığı il olması ve evrenin özelliklerine ilişkin çeşitliliği yansıtmasıdır.

Nicel aşamadaki örneklem grubuna ilişkin kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Nicel Örneklem Grubunda Bulunan Gemiadamlarına İlişkin Bilgiler

Değişkenler	Grup	F	%
Cinsiyet	Kadın	20	4.7
	Erkek	410	95.3
	Toplam	430	100
Yaş	18-24	119	27.7
	25-34	161	37.4
	35-44	90	20.9
	45 ve daha fazla	60	14.0
	Toplam	430	100
Eğitim	İlkokul	40	9.3
	Ortaokul	76	17.7
	Lise	152	35.3

	Yüksekokul	57	13.3
	Üniversite	99	23.0
	Lisansüstü	6	1.4
	Toplam	430	100
Çalışma Alanı	Güverte	263	60.5
	Makine	141	32.8
	Elektronik	15	3.5
	Diğer	11	3.2
	Toplam	430	100

Tablo 1'e göre araştırmanın nicel aşamasına katılan gemiadamlarının 410'unun erkek (%95.3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların 280'i 18-34 yaş aralığındadır (%65.1). Eğitim durumunda en yüksek oranı lise mezuniyeti olanlar oluşturmaktadır(%35.3). Katılımcıların büyük bir çoğunluğu lise ve altı düzeyde eğitim durumuna sahiptir (%62.3). Katılımcıların çalışma alanına göre dağılımları incelendiğinde güverte bölümünde çalışanların yoğunlukta olduğu belirlenmiştir (%60.5).

Nitel analiz verilerinin toplandığı örneklem çalışma grubu olarak ifade edilmektedir. Bu grup, araştırmanın amaçlarına uygun verilerin elde edileceği düşünülerek, güverte ve makine alanında faaliyet gösteren farklı branşlardan kursiyerler arasından amaçlı örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Bu çalışmada nitel çalışma grubunda bulunan bireylerin çeşitliliğini en üst düzeyde tutmak için ise maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubu katılımcılarına ilişkin bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Nitel Çalışma Grubunda Bulunan Gemiadamlarına İlişkin Bilgiler İlişkin Bilgiler

Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Çalışma Durumu	Medeni Durumu	Çalıştığı Alan ve Kurs Türü
Katılımcı 1	Kadın	26	Önlisans	Çalışıyor	Bekâr	Survey
Katılımcı 2	Erkek	37	Lisans	Çalışıyor	Evli	Port State
Katılımcı 3	Kadın	24	Önlisans	Çalışıyor	Bekâr	Satın Alma
Katılımcı 4	Erkek	39	Önlisans	Çalışıyor	Evli	DPA
Katılımcı 5	Erkek	34	Önlisans	Çalışmıyor	Bekâr	Güverte Zabiti
Katılımcı 6	Erkek	38	Lisans	Çalışmıyor	Bekâr	Yağcı
Katılımcı 7	Erkek	35	Önlisans	Çalışmıyor	Bekâr	Makine Zabiti
Katılımcı 8	Erkek	65	Önlisans	Emekli	Evli	Gemici
Katılımcı 9	Kadın	39	Lise	Çalışmıyor	Bekâr	Aşçı
Katılımcı 10	Erkek	43	Lise	Çalışıyor	Dul	Uzakyol Kaptanı
Katılımcı 11	Erkek	26	İlköğretim	Çalışmıyor	Bekâr	Usta Gemici
Katılımcı 12	Erkek	40	Önlisans	Çalışıyor	Evli	Çarkçıbaşı

Tablo 2’de, nitel çalışma grubunda bulunan gemiadamlarının özellikleri verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların 3’ü kadın, 9’u ise erkektir. Katılımcılardan 2’si lisans mezunu, 7’si önlisans mezunu, 2’si lise mezunu ve 1’i ise ilköğretim mezunudur. Görüşmeye katılan kadınlardan 2’si bir işte çalışmakta, 1’i ise çalışmamaktadır. Erkek katılımcılardan 1’i emekli, 4’ü çalışmakta, 4’ü ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Yaş aralığı 24 ile 65 arasında değişmektedir. Emekli ve 65 yaşında olan katılımcı dışındaki diğer katılımcıların ağırlıklı yaş ortalaması 34’tür. Katılımcılardan 4’ü denizcilik firmalarının kara biriminde, 5’i ise gemilerde çalışmaktadır. Gemici, yağcı ve aşçı yeterliliğinde sertifika almak isteyen 3 kişi ise ilk kez gemide çalışmak için kurslara katılmaktadır.

Bulgular

Araştırmaya katılan gemiadamlarının mesleki eğitime katılım amaçları, katılım engelleri ve katılma davranışını etkileyen etmenlerin saptanması için nicel ve nitel veriler bir arada analiz edilmiştir.

Katılımcıların Kursu Katılma Amacına Göre Dağılımı

Kursa Katılma Amacı	F	%
Bu kursu tamamlayıp iş bulmak	114	26.5
Daha iyi gelir sağlamak	117	27.2
Bu kursu tamamlayıp işimi değiştirmek	15	3.5
Bu kursu tamamlayıp işteki pozisyonumu değiştirmek	26	6
Mevcut çalıştığım işte daha yeterli olmak	25	5.8
İş yaşamım için geleceğe dönük bir yatırım olduğumu düşünüyorum	54	12.6
Sahip olduğum gemiadamı belgelerimi yenilemek için	29	6.7
Sertifika almak için	45	10.5
Diğer	5	1.2
Toplam	430	100

Katılımcıların kursa katılmalarında en önemli amaçlarının “Daha iyi gelir sağlamak” (%27.2) ve “Bu kursu tamamlayıp iş bulmak” (%26.5) olduğu belirlenmiştir. Bu durumun kursa katılma amaçları ile de örtüştüğü söylenebilir. Kursun tamamlanıp iş değişikliğine gitme amacı ise katılımcılar tarafından en düşük oranda belirtilen en önemli amaçtır (%3.5). Buna göre yetişkinlerin mesleki eğitim kursuna katılım amaçları incelendiğinde elde edilen verilerin, Yıldız’ın (2012) belirttiği; neoliberal politikalar bağlamında hem dünyada hem de Türkiye’de yetişkinlerin mesleki eğitiminde öne çıkan eğilimlerinden sertifikasyon, beceri edinme ve bireylerin kendilerini istihdam edilebilir kılma amaçları ile Johnstone ve

Rivera'nın (1965) belirttiği daha yüksek bir gelire sahip olma amacı ile örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılanların eğitim düzeyi incelendiğinde, lise mezun düzeyi %35.3 oranı ile en yüksek orandadır. İlkokul (%9.3) ve ortaokul (%17.7) ile birlikte düşünüldüğünde katılımcıların büyük bir bölümünü lise ve altı eğitim düzeyi oluşturmaktadır. İlkokul ve ortaokul mezunlarının %64.7'si ekonomik nedenlerle bir üst öğrenime devam edemediklerini belirtmiştir. Bununla birlikte zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartıldığı 2012 yılı itibarıyla, zorunlu eğitime tabi olan 18-24 yaş grubundaki 25 kişi (%5.8) ilkokul ve ortaokulu bitirmiştir. Bu bağlamda kursiyerlerden zorunlu eğitime katılmayan ancak mesleki eğitime devam edenler bulunmaktadır. Bunda kurslara katılımda ilkokul mezunu olmanın yeter şart sayılmasının etkisi olduğu belirtilmelidir. Görüşmelerde de denizcilik lisesi mezunu olan ve gemiadamlığı mesleğinde üst düzey çalışan sayılan zabitanlarca, mesleği yapanların en az lise düzeyi olması gerektiği ifade edilmiştir. Bir politika önerisi olarak, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması politikasıyla uyumlu olması ve meslek üyelerinin eğitim düzeylerinin artırılması için bu kurslara katılımda eğitim düzeyinin en az lise düzeyi olması gerekliliği önem arz etmektedir. Ancak ekonomik nedenlerle üst öğrenime devam edilemediği verisi de göz önünde bulundurularak, öncelikle bireylerin ekonomik düzeylerinin iyileştirilmesine yönelik sosyo-ekonomik politika ve önlemlerin alınması zorunluluğu da belirtilmelidir.

Eğitim seviyesi ile yaş durumu arasındaki anlamlı ilişki de göz önünde bulundurulduğunda, özellikle genç yastaki bireylerin başarılı olmasının denizcilik sektörü açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle gençlerin eğitime katılımlarının, ülkelerin sosyal-ekonomik ve kültürel gelişmişliklerine etki ettiği ve göz ardı edilmemesi gerektiği yeniden belirtilmelidir.

Yetişkinleri gemiadamları yetiştirme kurslarına katılmaya motive eden faktörlerin ortaya konulması, engeller ve önerilerin tespit edilmesi önemli bir konudur. Katılım araştırmalarında yetişkinlerin eğitim programlarına katılma nedenlerinin çeşitli olduğu görülmektedir. Katılımda çoklu nedenlerin belirlenmesi ve en etkili olan faktörün ortaya konulabilmesi için kursiyerlerden birden fazla katılım amacı işaretlemesi istenmiştir. Katılımcıların kursa katılım amacında oran olarak en yüksek değerleri sırasıyla; bu kursu tamamlayıp iş bulmak (%51.8), daha iyi bir gelir sağlamak (%50.8) ve sertifika almak seçenekleri oluşturmaktadır. Katılım amaçlarında en önemli madde kategorik bazda

incelendiğinde; daha iyi gelir sağlamak ilk sırada yer alırken, bu kursu tamamlayıp işini değiştirmek en son sırada yer almaktadır.

Katılımcıların kursa katılımındaki en önemli amacı ile yaşları arasında da $p=.000$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. 18-24 yaş aralığında olan katılımcıların %56.5'inin en önemli amacı iş bulmak ve daha iyi bir gelir sağlamak iken, bu oran 45 ve üstü yaş grubunda %43.3'e düşmektedir. Bu amaçlar veri toplama aracının gelir, eğitim ve yaş verileriyle uyumludur. Zira ekonomik nedenlerle eğitimine devam edemeyen katılımcıların gemiadamları yetiştirme kursuna iş bulma ve iyi bir gelir sağlama amacıyla katılmaları ile örtüşmektedir. Mevcut eğitim düzeyi ile piyasada daha zor şartlarda ve daha düşük bir ücret karşılığında çalışılacağı düşünülmektedir. Sahip olduğu gemiadamı sertifikalarını yenileme ve sertifika alma amacıyla katılım gerçekleştirenlerin ise kanuni zorunluluk ve daha iyi iş pozisyonu amacı taşıdığı görülmektedir. Bu katılımcıların daha çok denizcilik ile ilgili okullarda eğitim alan kişiler olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu nedenler özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılımı ekonomik amacın daha egemen olduğunu göstermektedir. Ayrıca, gemiadamları mesleki eğitiminde öne çıkan iş bulma, daha yüksek gelir elde etme ve sertifika sahibi olma gibi eğilimler; neoliberal politikaların hem Türkiye'de hem de dünyada oluşturduğu eğilimler ile paralel olduğunu göstermektedir. Ancak gemiadamlığı kursuna katılımı "kanuni zorunluluk" faktörünün de etkili olduğu belirtilmelidir. Ulusal ve uluslararası alanda hizmet üreten gemiadamlarının dünyadaki teknolojik gelişmelere paralel olarak bilgi ve becerilerini artırmaları ve alandaki değişikliklere ayak uydurmaları, alacakları eğitim hizmetinin kalitesi ile yakından ilişkilidir.

Bu noktada alandaki yetiştirme kurslarının uluslararası kuralları ve alandaki değişimleri içermesinin gerekliliği vurgulanmalıdır.

Katılımcıların özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına devam ederken karşılaştıkları güçlükler

Araştırmada gemiadamı kurslarına katılan yetişkinlerin birden fazla engel ile karşılaştığı belirlenmiştir. Katılımcılar tarafından; ulaşım ile ilgili sorun yaşamak (%50.4), kurs ücretlerini ödemekte sorun yaşamak (%45.7), devam zorunluluğu (%37) ve barınma (kalacak yer) ile ilgili sorun yaşamak (%23.6) tüm katılımcılar tarafın en yüksek oranla seçilen katılım engeli iken; kurs öğretmenlerinin tutum ve davranışları (%1.7), bürokratik engeller (%1.9) ve iş yeri ile ilgili engeller (%3.6) ise tüm katılımcılar tarafından en düşük

oranla seçilen engeller olmuştur. Nitel araştırmada görüşmeye katılanlar aynı engelleri dile getirirken; kursa katılım gösterdikleri dönemde, karada çalışanlar arasında iş yerinden kurslara katılım göstermek için izin almakta sorun yaşadığını dile getiren katılımcıların oranı nicel araştırmadaki katılımcılardan daha yüksek olmaktadır. Ayrıca, kursa katılmak için işinden ayrılmak zorunda kaldığını belirten katılımcılar maddi sıkıntı çektiklerini dile getirmiştir. Yetişkinlerin gemiadamı kurslarına katılırken karşılaştıkları baskın engellerin Cross'un durumsal engeller olarak sınıflandırdığı ulaşım, zaman ve maliyet engelleri ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Katılımcıların kursa devam ederken karşılaştıkları en önemli katılım engeli ulaşım (%30.5) iken, en düşük oranda belirtilen en önemli katılım engeli ise kurs öğretmenlerinin tutum ve davranışları (%0.5) ile bürokratik engellerdir (%0.7). Katılımcıların en önemli madde olarak belirttiği engeller kategori bazlı incelendiğinde; durumsal engeller olarak sınıflandırılan "ulaşım ve kurs ücretlerini ödeme" ilk sırayı alırken, psikolojik engeller olarak sınıflandırılan "kurs öğretmenlerinin tutum ve davranışları beni rahatsız ediyor" ile kurumsal engeller olarak sınıflandırılan "bürokratik engeller" en düşük oranlar ile son sırada yer almaktadır. Kuruma bağlı engellerde en önemli madde olarak belirtilen devam zorunluluğu (%14.2) ilk sırada yer alırken, psikolojik engellerde ilk sırada "derslerde başarılı olmama korkusu yaşıyorum" (%1.9) ifadesi yer almaktadır. Kategori bazında incelendiğinde; duruma bağlı engeller en yüksek gurubu oluştururken, psikolojik engeller en düşük oranda seçilen katılım engeli gurubunu oluşturmaktadır.

Katılımcıların eğitim düzeyi ile kursa katılım engelleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde $p=.000$ oranında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duruma bağlı engeller ilkökul ve ortaokul mezunu katılımcılarda en önemli katılım engeli olarak görülmektedir. İlkokul mezunu olan katılımcıların %45'i ulaşım engelini, ortaokul mezunu katılımcıların %31.5'i ekonomik engelleri en önemli katılım engeli olarak görmektedir. Ekonomik engeller en düşük oranda yüksekokul (%7.4) ve üniversite (%12) eğitim durumuna sahip katılımcılarda ifade edilmiştir. Zaman ile ilgili engeller en yüksek lise mezunu katılımcılar, en düşük ise ortaokul mezunu katılımcılar tarafından belirtilmiştir (%20.8 ve %2.7). Psikolojik engeller en düşük oranda seçilen engel gurubu olmuştur. Katılımcıların kursa katılımdaki en önemli katılım engeli ile aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=.000$). Düşük gelire sahip yetişkinlerde ekonomik engeller ve

barınma engeli en önemli engeller olarak görülürken, gelir düzeyi arttıkça bu engellere katılım oranı düşmektedir.

Sonuç

Toplumların modernleşmesi beraberinde mesleki alanlarda uzmanlaşmayı getirmektedir. Uzmanlaşma özellikle yetişkinlerin mesleki alanda yeni bilgi ve ileri düzeyde beceri kazanmalarına yol açmaktadır. Gemiadamı mesleğini yerine getiren yetişkinler, mesleğin gerektirdiği şartlardan dolayı yaşamboyu eğitime katılmaktadır. Bu araştırmada; özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılan yetişkinlerin katılım amaçları, katılımı etkileyen faktörler, karşılaşılan güçlükler belirlenmeye çalışılmıştır.

Yetişkinler daha iyi gelir sağlamak, kursu tamamlayıp iş bulmak, sertifika almak ve yeni beceriler edinmek amacıyla gemiadamı mesleki eğitim kurslarına katılım sağlamaktadır. Katılımın istihdam üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, yapılan çalışmalarda belirtilmektedir. Katılımcıların kursa devam ederken ulaşım, zaman, barınma ve ekonomik engeller ve güçlükler ile karşılaştıkları görülmektedir.

Anket ve görüşme yoluyla araştırma sürecine dâhil olan gemiadamları kursiyerlerinin büyük bölümü erkek kursiyerlerden oluşmaktadır. Bu anlamda tarihi geçmişle uyumlu olarak denizcilik mesleğindeki erkek egemenliğinin halen sürdüğü söylenebilir. Kadınların da yer almaya başladığı bu meslek adının değiştirilmesi ve cinsiyet eşitliği bağlamında yeniden ele alınması gerektiği belirtilmelidir. Nitekim Avrupa Birliği ülkelerinde gemiadamı mesleği adı (seaman) “seafarer” olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğin ülkemiz mevzuatında da yapılması önem arz etmektedir. Böylece sektörel alana ilişkin terim birliği de sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

- Avrupa Konseyi. (2011). Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning. (2011, 12 20). Official Journal C 372.
- Aydemir, O. ve İşipek, A.R. (2006). 1770 Çeşme Deniz Savaşı, İstanbul: Denizler Kitabevi.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Electronic Journal of Social Sciences*, 11(42).
- Bergsten, U. (1977). *Adult education in relation to work and leisure*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International
- Bilir, M. (2009). Yetişkin eğitiminin tarihsel gelişimi. A. Yıldız ve M. Uysal (Ed.). *Yetişkin Eğitimi* (ss. 25–83). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Boateng, S. K. (2009). Significant country differences in adult learning. Luxembourg: Eurastar.
- Boeren, E. (2011). *Participation in Adult Education: A Bounded Agency Approach*. (Unpublished doctoral thesis). Katholieke Universiteit, Leuven, Brussels.
- Boratav, K. (2006). *Türkiye İktisat Tarihi 1980-2005*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Bostan, İ. (2006). *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Cerit, A. (1998). Deniz ulaştırma güvenliği ve denizcilik eğitimi. *Mersin Deniz Ticareti Dergisi*, 6(72), 47-49.
- Cort, P., & Larson, A. (2015). The non-shock of PIAAC - Tracing the discursive effects of PIAAC in Denmark. *European Educational Research Journal*, 14(6), 531–548.
- Darkenwald, G. G., & Merriam, S. B. (1982). *Adult education: Foundation of practice*. New York: Harper - Row Publishers.
- Demir, E. ve Şen, H.Ş. (2009). Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitim reformları. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 39-59.
- Denton, F. T., Pineo, P. C., & Spencer, B. G. (1990). The constituencies of adult education programs: Similarities and differences among age groups and other components of the population. *Canadian Journal of Education/Revue canadienne de l'éducation*, 15(1), 72-90.
- Domińczak, A., & Lis, M. (2013). Does gender matter for lifelong learning activity? (Neujobs Working Paper No. D16.2A). Warsaw, Poland: Institute for Structural Research.

- Günlü, R. (2009). Yetişkinlerde Meslek Eğitimi. A. Yıldız ve M. Uysal. (Derleyenler): Yetişkin Eğitimi (s. 339-352). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Hake, B. (2005). AB Politikaları ve Bilgi Ekonomisi: Yaşam Boyu Öğrenme İçin Stratejik Bir Rol. Yaşam Boyu Öğrenme Sempozyumu. Ankara: PegemA Yay.
- Halatçı, Ü.U. (2013). Uluslararası Gemiadamları Sözleşmesi (STCW 1978) ve Değişiklikleri Örneğinde Uluslararası Antlaşmaların Türk Hukuku'nda Yürürlüğü ve Yargısal Denetim Sorunu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,62(2), 501-538. Doi: 10.1501/hukfak_0000001715.
- Hergüner, M. (2003). Cumhuriyetimizin başlangıç yıllarındaki denizciliğimize ilişkin bir inceleme, (1923-1930). İstanbul: Deniz Ticaret Odası Yayınları.
- Johnstone, J. W.,& Rivera, R. J. (1965). Volunteers for learning. Chicago: Aldine.
- Karakaya, M. (2011). Cumhuriyet Döneminde Ticari Denizcilik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi (1928-1981) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Kleinert, C., & Matthes, B.K. (2009). Data in the Field of Adult Education and Lifelong Learning: Present Situation, Improvements and Challenges. Information Systems: Behavioral & Social Methods eJournal, 91(1), 1-15. Retrieved from: <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-420132>.
- Knipprath, H.,& De Rick, K. (2015). How Social and Human Capital Predict Participation in Lifelong Learning: A Longitudinal Data Analysis. Adult Education Quarterly: A Journal of Research and Theory, 65(1), 50-66.
- Lowe, J. (1985). Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış (T. Oğuzkan, Çev.). Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.
- MEB, (2013). Mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı (2013-2017). Erişim adresi: <http://www.kso.org.tr/duyures/mesleki-ve-teknik-egitim-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-taslagi.pdf>.
- OECD. (2005). Promoting adult learning. Paris, France: OECD Publications.
- Pektaş, G. Ö. E., Mersin, K. ve Ormanlı, F. (2018). Limanların Bölgesel ve Ekonomik Etkileri: Tekirdağ-Ren Nehri Karşılaştırması. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(35), 757-775. doi: 10.21550/sosbilder.390242.
- Roosman, E.L ve Saar, E. (2011). Overcoming obstacles to adult learning. LLL2010 Final International Conference

-
- Rubenson, K. (2010). Barriers to participation in adult education. K. Rubenson (Ed.). University of British Columbia, Vancouver, BC, Canada.
- Tarı, R. ve İnce, M. R. (2019). Denizyolu Taşımacılığı Piyasası Kapsamında Küresel Ticaret Hacminin Analizi: Markov Rejim Değişim Modeli. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 37, 1-20. Doi: 10.35343/kosbed.581404.
- Tekin, M. (1990). Yetişkin eğitiminde katılma ve ilgili araştırmalar. AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 22(2), 547-563.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2019). Ulaşan ve Erişen Türkiye 2019. Erişim adresi: <https://www.uab.gov.tr/>
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2021). Ulaşan ve Erişen Türkiye 2021. Erişim adresi: <https://www.uab.gov.tr/>
- Uysal, M. & Yıldız, A.(2006). Türkiye’de Halk Eğitimi/Yetişkin Eğitimi Alanının Kurumsallaşma Sorunları. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 28–30 Eylül 2006.
- Yıldız, A. (2012). Transformation of adult education in Turkey: from public education to life-long learning. Kemal İnal and Güliz Akkaymak (Ed). Neoliberal transformation of education in Turkey (245-257). Palgrave and Macmillan.